

AKVAREL TEXNIKASINING TASVIRIY IMKONIYATLARI

Nuriddinova Madina Akmaljon qizi

Andijon davlat pedagogika instituti

Email: madinanuriddinova33@gmail.com

Annatsiya: *Ushbu maqolada akvarel texnikasining tasviriy san'atdagi o'rni va badiiy imkoniyatlari tahlil qilinadi. Akvarel bo'yoqlarining rangdorligi, shaffofligi hamda yorug'-soya munosabatlarini ifodalashdagi o'ziga xos xususiyatlari yoritilgan. Shuningdek, akvarel texnikasidan foydalanishning asosiy usullari hamda uning rassom ijodiy faoliyatidagi ahamiyati ko'rib chiqilgan. Tadqiqot natijalari akvarel rangtasvirining estetik va badiiy ifoda vositalarini yanada chuqurroq anglash imkonini beradi.*

Abstract: *This article examines the artistic possibilities of watercolor technique and its significance in fine arts. The study highlights the transparency, color richness, and expressive potential of watercolor paints in conveying light and shadow relationships. In addition, the main methods of watercolor painting and their importance in the creative activity of artists are discussed. The results of the study contribute to a deeper understanding of the aesthetic and expressive means of watercolor painting.*

Аннотация: *В данной статье анализируются художественные возможности акварельной техники и её значение в изобразительном искусстве. Освещаются особенности акварельных красок, их прозрачность, насыщенность цвета и возможности передачи светотеневых отношений. Также рассматриваются основные приёмы работы в акварельной технике и её роль в творческой деятельности художника. Результаты исследования позволяют глубже понять эстетические и художественно-выразительные средства акварельной живописи.*

Kalit so'zlar: *akvarel, rangtasvir, badiiy ifoda, rang, yorug'-soya, kompozitsiya, tasviriy san'at, texnika.*

Keywords: *watercolor, painting, artistic expression, color, light and shadow, composition, fine arts, technique.*

Ключевые слова: *акварель, живопись, художественная выразительность, цвет, светотень, композиция, изобразительное искусство, техника.*

Kirish

Tasviriy san'at insoniyat madaniyatining ajralmas qismi bo'lib, u jamiyatning estetik qarashlari, ma'naviy qadriyatlarini va tarixiy taraqqiyotini aks ettiradi. Rangtasvir san'atining muhim turlaridan biri hisoblangan akvarel texnikasi o'zining nafisligi, ranglarning shaffofligi va tasvirning yengilligi bilan boshqa tasvirlash usullaridan ajralib turadi. Akvarel bo'yoqlarining suv bilan uyg'unlashuvi natijasida hosil bo'ladigan nozik rang o'tishlari rassomga tabiat manzaralari, natyurmort, portret va boshqa janrlarda o'ziga xos badiiy obrazlar yaratish imkonini beradi. Hozirgi kunda akvarel texnikasi nafaqat professional

rassomlar ijodida, balki tasviriy san'at ta'limi tizimida ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Mazkur texnikaning o'ziga xos xususiyatlarini o'rganish, uning tasviriy imkoniyatlarini ilmiy jihatdan tahlil qilish hamda rang va yorug'-soya munosabatlarini ifodalashdagi ahamiyatini aniqlash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ushbu maqolaning maqsadi akvarel texnikasining tasviriy imkoniyatlarini tahlil qilish, uning badiiy ifoda vositalarini yoritish hamda zamonaviy tasviriy san'atdagi o'rni va ahamiyatini ochib berishdan iborat. Tadqiqot jarayonida akvarel texnikasining o'ziga xos xususiyatlari, undan foydalanish usullari va ijodiy jarayondagi ahamiyati ilmiy manbalar asosida o'rganiladi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi:

Tasviriy san'atda akvarel texnikasining nazariy va amaliy jihatlari ko'plab mahalliy va xorijiy olimlar hamda rassomlar tomonidan tadqiq etilgan. Xususan, B. V. Ioganson, V. A. Mogilevtsev, N. M. Sokolnikov kabi mutaxassislar o'z asarlarida rangtasvirning nazariy asoslari, ranglarning uyg'unligi hamda akvarel texnikasining o'ziga xos xususiyatlarini yoritib berganlar. Ularning ilmiy qarashlarida akvarel bo'yoqlarining shaffofligi, ranglar orasidagi nozik o'tishlar va yorug'-soya munosabatlarini ifodalash imkoniyatlari alohida ta'kidlangan. Shuningdek, o'zbek tasviriy san'ati namoyandalari va san'atshunos olimlarining ilmiy ishlari ham rangtasvir san'atining rivojlanishi hamda akvarel texnikasining badiiy ifoda vositalarini o'rganishda muhim manba hisoblanadi. Tadqiqotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, akvarel texnikasi nafaqat tasviriy san'atning mustaqil yo'nalishi sifatida, balki yosh rassomlarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish va estetik didini shakllantirishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Mavzuga oid adabiyotlarning o'rganilishi akvarel rangtasvirining tasviriy imkoniyatlari hali ham ilmiy izlanishlar uchun dolzarb yo'nalishlardan biri ekanligini ko'rsatadi. Mazkur tadqiqotni amalga oshirishda ilmiy bilishning bir qator usullaridan foydalanildi. Jumladan, tahlil va sintez usullari yordamida akvarel texnikasiga oid ilmiy manbalar o'rganildi va umumlashtirildi. Qiyosiy tahlil usuli orqali akvarel rangtasvirining boshqa rangtasvir texnikalaridan farqli jihatlari aniqlandi. Shuningdek, kuzatish usuli asosida akvarel bo'yoqlarining rangdorlik, shaffoflik hamda yorug'-soya munosabatlarini ifodalashdagi imkoniyatlari tahlil qilindi.

Tadqiqot jarayonida tasviriy san'at nazariyasi va rangtasvir qonuniyatlariga tayangan holda tizimli yondashuvdan foydalanildi. Olingan natijalarni umumlashtirish va xulosa chiqarishda mantiqiy tahlil hamda tavsifiy metodlardan foydalanildi. Mazkur metodologik yondashuv akvarel texnikasining badiiy va estetik imkoniyatlarini chuqurroq ochib berishga xizmat qildi.

Muhokama va natijalar:

Tadqiqot davomida akvarel texnikasining tasviriy san'atdagi o'rni va badiiy imkoniyatlari tahlil qilindi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, akvarel rangtasviri o'zining shaffofligi, ranglarning nozik o'tishlari va yorug'-soya munosabatlarini tabiiy ifodalash imkoniyati bilan boshqa rangtasvir texnikalaridan ajralib turadi. Ayniqsa, suv va pigmentlarning o'zaro uyg'unligi natijasida hosil bo'ladigan ranglar tasvirga yengillik, nafislik va jozibadorlik baxsh etadi. Tadqiqot natijalari akvarel texnikasi peyzaj, natyurmort va portret janrlarida keng tasviriy imkoniyatlarga ega ekanligini ko'rsatdi. Akvarel bo'yoqlarining shaffofligi tabiatdagi

atmosfera holatlari, masofa va fazoviy chuqurlikni ifodalashda muhim ahamiyat kasb etishi aniqlandi. Shuningdek, ranglarning bir-biri bilan uyg'unlashuvi va yorug'-soya munosabatlarining to'g'ri qo'llanilishi asarning badiiy ta'sirchanligini oshirishga xizmat qilishi kuzatildi. Muhokamalar natijasida akvarel texnikasi rassomdan yuqori darajadagi kuzatuvchanlik, rangni his qilish qobiliyati hamda ijodiy yondashuvni talab qilishi aniqlandi. Ushbu texnika bilan ishlash jarayonida xatolarni tuzatish imkoniyatining cheklanganligi rassomdan puxta tayyorgarlik va ketma-ketlikni talab etadi. Shu bilan birga, akvarel texnikasi tasviriy san'at ta'limida talabalarning ijodiy tafakkurini, estetik didini va kasbiy mahoratini rivojlantirishda samarali vositalardan biri hisoblanadi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, akvarel texnikasi tezkor ishlashni va kompozitsion yechimlarni oldindan puxta rejalashtirishni talab qiladi. Bu esa ijodkorning tasavvurini, mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini va amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Ayniqsa, rang qatlamlarini bosqichma-bosqich qo'llash orqali murakkab tuslar va hajmiy shakllarni yaratish imkoniyati mavjudligi aniqlandi.

Shuningdek, akvarel texnikasining dekorativ-amaliy san'at, kitob grafikasi va illustratsiya yo'nalishlarida ham keng qo'llanilishi uning universalligini namoyon etadi. Zamonaviy san'at amaliyotida akvarel texnikasi boshqa materiallar bilan uyg'unlashtirilgan holda qo'llanilib, yangi badiiy yechimlarni yaratishga xizmat qilmoqda. Aralash texnikalardan foydalanish tasvirning emotsional ta'sirchanligini kuchaytirib, rassomning individual uslubini namoyon etishiga imkon beradi. O'quv jarayonida ushbu texnikadan samarali foydalanish nazariy bilimlar bilan amaliy tajribaning uzviy bog'lanishini ta'minlaydi hamda bo'lajak mutaxassislarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Xulosa

Olib borilgan tadqiqotlar natijasida akvarel texnikasi tasviriy san'atning muhim yo'nalishlaridan biri ekanligi va u o'zining shaffofligi, ranglarning nozik o'tishlari hamda yorug'-soya munosabatlarini tabiiy ifodalash imkoniyatlari bilan ajralib turishi aniqlandi. Akvarel bo'yoqlarining suv bilan o'zaro ta'siri natijasida hosil bo'ladigan rang uyg'unligi tasvirga yengillik, nafislik va estetik ta'sirchanlik baxsh etishi kuzatildi. Tadqiqot natijalari akvarel texnikasi peyzaj, natyurmort va portret janrlarida keng tasviriy imkoniyatlarga ega ekanligini ko'rsatdi. Ayniqsa, atmosfera holati, fazoviy chuqurlik va yorug'-soya munosabatlarini aks ettirishda akvarelning ifodaviy vositalari samarali ekanligi aniqlandi. Shu bilan birga, ushbu texnika rassomdan ranglarni his qilish, kompozitsion yechimlarni to'g'ri tanlash va ijodiy yondashuvni talab qilishi bilan ham ahamiyatlidir. Adabiyotlar tahlili va amaliy kuzatishlar shuni ko'rsatdiki, akvarel texnikasi bo'lajak tasviriy san'at mutaxassislarining kasbiy mahoratini shakllantirish, ularning estetik didini rivojlantirish hamda ijodiy tafakkurini takomillashtirishda muhim vosita hisoblanadi. Shu sababli akvarel rangtasvirining nazariy va amaliy asoslarini chuqur o'rganish, uni tasviriy san'at ta'limi jarayonida samarali qo'llash hamda zamonaviy ijodiy faoliyatda keng foydalanish dolzarb vazifalardan biri bo'lib qolmoqda. Shunday qilib, akvarel texnikasi o'zining boy badiiy imkoniyatlari, ranglar uyg'unligi va yuqori estetik xususiyatlari bilan zamonaviy tasviriy san'at taraqqiyotida muhim o'rin egallaydi hamda uning imkoniyatlarini

yanada chuqur tadqiq etish kelgusidagi ilmiy izlanishlar uchun istiqbolli yo'nalishlardan biri hisoblanadi.

So'nggi xulosa shuki, akvarel texnikasi tasviriy san'atning eng nafis va ifodaviy imkoniyatlarga boy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Uning o'ziga xos xususiyatlari, jumladan ranglarning shaffofligi, nozik tus o'tishlari va yorug'-soya munosabatlarini tabiiy aks ettirish qobiliyati badiiy asarlarning estetik qiymatini oshiradi. Shu sababli akvarel texnikasining nazariy va amaliy jihatlarini chuqur o'rganish, uni tasviriy san'at ta'limi va ijodiy faoliyatda keng qo'llash yosh rassomlarning kasbiy mahoratini rivojlantirish hamda milliy tasviriy san'atning yanada taraqqiy etishiga xizmat qiladi. Mazkur yo'nalishda olib boriladigan ilmiy tadqiqotlar esa akvarel rangtasvirining yangi qirralarini ochishga va uning zamonaviy san'atdagi ahamiyatini yanada mustahkamlashga imkon yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sokolnikova N. M. Tasviriy san'at va uni o'qitish metodikasi. – Moskva: Akademiya nashriyoti, 2013. – 368 b.
2. Mogilevtsev V. A. Rangtasvir asoslari. – Sankt-Peterburg: 4Art nashriyoti, 2012. – 72 b.
3. Rostovtsev N. N. Maktabda tasviriy san'atni o'qitish metodikasi. – Moskva: Prosveshcheniye, 1980. – 239 b.
4. Beda G. V. Tasviriy savodxonlik asoslari: rasm, rangtasvir, kompozitsiya. – Moskva: Prosveshcheniye, 1981. – 191 b.
5. Ioganson B. V. Rangtasvir mahorati haqida. – Moskva: SSSR Badiiy akademiyasi nashriyoti, 1952. – 224 b.
6. Mirziyoev Sh. M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021. – 464 b.
7. G'ulomov S. S. Tasviriy san'at asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2008. – 240 b.
8. Abdirasilov S. F. Tasviriy san'atni o'qitish metodikasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2012. – 256 b.
9. Gurney Jeyms. Rang va yorug'lik: realist rassom uchun qo'llanma. – Kanzas-Siti: Andrews McMeel Publishing, 2010. – 224 b.
10. Mayer Ralf. Rassom materiallari va texnikalari bo'yicha qo'llanma. – Nyu-York: Viking Press, 1991. – 784 b.